

**Міністерство науки і освіти України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Чернігівський національний технологічний університет
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди**

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

**Збірник наукових праць
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції
27-28 вересня 2019 року**

Чернігів-2019

Голова оргкомітету – Шкарлет Сергій Миколайович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Чернігівського національного технологічного університету

Співголова оргкомітету – Прокопенко Іван Федорович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Заступник голови оргкомітету – Маргасова Вікторія Геннадіївна, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, проректор з наукової роботи Чернігівського національного технологічного університету

Заступник голови оргкомітету – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Відповідальний секретар, координатор конференції – Зайцев Володимир Олексійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

Члени оргкомітету:

Бережна Таміла Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, заслужений працівник народної освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Гончаренко Марія Степанівна, доктор біологічних наук, професор, професор кафедри валеології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація валеологів України»;

Завалевський Юрій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, в.о. директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України;

Остапенко Людмила Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту права і соціальних технологій Чернігівського національного технологічного університету;

Левицька Надія Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації Чернігівського національного технологічного університету

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Чернігівського національного технологічного університету,
протокол № 8 від 02.10.2019 року*

П 24 **Педагогіка здоров'я**: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я» (м. Чернігів, 27-28 вересня 2019 р.). – Чернігів, 2019. – 392 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню результатів психолого-педагогічних досліджень щодо збереження та формування здоров'я дітей, учнівської та студентської молоді. Розглянуті теоретико-методологічні основи педагогіки здоров'я; сучасні підходи до створення здоров'язберезувального освітнього середовища; роль фізичного виховання у збереженні здоров'я; психолого-педагогічні основи профілактики шкідливих звичок та соціально-небезпечних захворювань; здоров'язберезувальні освітні технології; актуальні проблеми корекційної педагогіки та сучасних інклюзивних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Шукатка О.В. Формування індивідуальних стратегій здоров'язбереження майбутніх бакалаврів природничих спеціальностей в університетах	232
Щербак Н.І., Мулявіна Є.В. Визначення стану опорно-рухового апарату учнів загальноосвітньої школи	234
Щербак І.М., Кічка Д.В. Шляхи формування репродуктивного здоров'я молоді	236
Щербак І.М., Сєкіна Н.Д., Смілянська О.О. Організаційно-педагогічні здоров'язбережувальні технології на уроках китайської мови	239
Щербак І.М., Шевченко А.С., Грєєва Г.Ю. Стрес та його вплив на організм людини	243
Saturska H., Panchyshyn N., Petrashyk Y., Terenda N., Romanjuk L., Lytvynova O., Romanjuk N., Smirnova V., Slobodian N., Lishtaba L. Sustainable development principles and their implementation into the education process of public health masters	246
Shcherbak I.M., Perlova S.D., Kopylova D.A., Koval K.O. Influence of the healthy way of life on efficiency in studies	247

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Балим О.А., Телих О.А., Балим В.Г. Корекційно-реабілітаційна робота по забезпеченню соціалізації та зміцненню здоров'я дитини з порушенням інтелекту	250
Батраченко Д.В. Особливості розвитку сюжетно-рольової гри у дітей із ЗНМ	254
Бережна В.С. Вплив ігрової діяльності дітей із ТПМНА міжособистісну взаємодію як основний чинник розвитку дитини дошкільного віку	257
Бондар В.І., Золотоверх В.В. Освітня інтеграція дітей з особливостями інтелектуального розвитку: пошуки і перспективи	259
Бондаренко А.О. Особливості навчання дітей дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картинок	263
Бондаренко Ю.А. Корекційний вплив музичної діяльності на розвиток особистості дошкільника зі зниженим зором	266
Бровченко А.К., Шаповалова В.О., Шаповалов В.В. Підгрунття та проблеми медико-психологічного та юридичного супроводу в інклюзивній освіті	268
Білик К.В. Сучасні аспекти особливостей розвитку та сюжетно-рольової гри у дітей із загальним недорозвиненням мовлення	273
Голуб Н.М., Перлова В.В. Підготовка майбутніх педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	275
Звєрєва С.М. Фонематичні процеси як основа формування звуковимови	278
Іонова О.М., Партола В.В. Інклюзивна освіта молодших школярів: антропософсько-орієнтований підхід	281
Казачінер О.С. Розвиток інклюзивної компетентності вчителів мов і літератури у системі післядипломної освіти	285
Калашникова О.О. Формування фонематичних процесів у дітей дошкільного віку	288
Коваленко В.Є. Взаємодія шкільного та позашкільного освітнього середовища в інклюзивному навчанні дітей з інтелектуальними порушеннями	290
Лавренко Ю.К. Особливості діалогічного мовлення дітей дошкільного віку	293
Петрищева К.В., Шах М.О. Логоказка як метод розвитку артикуляційної моторики у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення	295
Прокопенко І.Ф., Рябченко О.Л., Бойчук Ю.Д., Мірошниченко О.М. Професор Іван Панасович Соколянський: харківський період життя і діяльності	298

Організація навчально-виховного процесу за цією моделлю здійснюється диференційовано, з урахуванням специфічних можливостей і потреб кожної дитини, поваги до її особистості, ставлення до неї як до свідомого, рівноправного суб'єкта освіти. У цьому контексті інтегроване навчання не виключає можливість проведення спільних зі здоровими дітьми занять з образотворчого мистецтва, музики, співу, фізичного виховання, трудового навчання та спільної участі в інших позакласних заходах. А це, у свою чергу, створює умови для активної участі дітей в усіх складових навчального процесу та сприяє їхньому подальшому розвитку.

Таким чином, навчання учнів з особливостями інтелектуального розвитку в умовах освітньої інтеграції, забезпечуючи право кожної дитини на доступну освіту та вибір обсягу і форми її одержання, максимально враховує і високі вимоги, що ставить суспільство до освіти дітей і можливості її одержання.

Література

1. Бондар В.І. Від рівних прав до рівних можливостей // Соціальна і життєва практика дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах навчально-реабілітаційних центрів: Практично зорієнтований посібник / За ред. І.Г. Єрмакова та ін. – Дніпро: «Інновація», 2018. – С. 32-41.

2. Бондар В.І. Тенденції розвитку освіти дітей з психофізичними вадами в Європі та Україні // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. Серія: Соціальна педагогіка, 2012. – Вип. XXI, Ч. 1. - С. 7-27.

3. Дефектологічний словник: Навч. посіб. / За редю В.І. Бондаря, В.М.Синьова. – К.: «МП Леся», 2011 – 528 с.

4. Подласый И.П. Курс лекций по коррекционной педагогике: Учеб. пособие для студ. сред. спец. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – С. 238.

5. В.М.Синьов, В.І.Бондар Освітня інтеграція учнів з інтелектуальними порушеннями. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2015. – 398 с.

Бондаренко А.О.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ РОЗПОВІДІ ЗА СЕРІЄЮ СЮЖЕТНИХ КАРТИНОК

Важливе місце в системі роботи з формування та розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку відводиться навчання розповідання за картиною, а згодом за серією сюжетних картинок.

В основі розповідання за картиною лежить опосередковане сприймання навколишнього життя. Картина розширює і поглиблює дитячі уявлення про природні та суспільні явища, впливає на емоції дітей, викликає інтерес до розповідання. Значення цього виду занять для розширення та активізації словника, формування зв'язного граматично правильного мовлення, а також розвитку процесів сприймання, уяви, логічного мислення відмічається багатьма науковцями, такими як:

А. Богуш, А. Бородич, Н. Гавриш, Є. Короткова, Є. Тихєєва, О. Ушакова, В. Глухов, Л. Єфіменкова, І. Лебедєва та ін.

Розповідання за картиною – це складна розумова діяльність, в якій мають місце аналіз, синтез, порівняння, умовиводи. Формування умінь розповідати за картиною не можна розглядати ізольовано від особливостей сприймання дітьми картини. Сприймання – складний психічний процес; під час сприймання картини працює тільки один аналізатор – зоровий, що веде до ускладнення сприймання. Зображене на картині не просто повторює реальний предмет, а передає його за допомогою специфічних художніх прийомів і засобів. Дитина повинна навчитися правильно співвідносити зображене з тим, що воно передає, і розповісти про нього. Успіх навчання розповідання належить насамперед від розуміння дітьми сюжету картини. Він повинен відповідати досвіду, почуттям, переживанням дітей.

У формуванні умінь описувати картини і складати за ними розповіді використовують спеціально розроблені серії дидактичних картин. До відбору картин для розповідання висувають вимоги: 1) зображення має бути доступним для сприймання, не повинно бути великого нагромадження деталей, скорочення або закриття предметів, що робить їх важкими для впізнавання; 2) зміст картини повинен бути цікавим, зрозумілим, близьким до життєвого досвіду дітей, відповідати їх знанням про доквілля, сезонні зміни в природі тощо; 3) зображення персонажів повинно бути реалістичним; 4) картина повинна бути високохудожньою, мати виховну цінність, формувати позитивне ставлення до доквілля [1, с. 119].

Організація та проведення занять із навчання дітей дошкільного віку розповіді за картинками вимагає врахування вікових особливостей дошкільників та вимог до підбору навчального матеріалу. Так, у молодшій групі внаслідок малої тривалості занять, вікових особливостей фізичного і психічного розвитку дітей немає змоги проводити вступну бесіду, а зміст картин для наймолодших є зазвичай дуже простим. В цьому віці найбільш оптимальним є звернення до власного досвіду дітей, який пов'язаний зі змістом картинки, наприклад: «Вам подобається будувати з цеглин? Що найчастіше з них будете?», «Пам'ятаєте, ми збирали різного кольору листячко на майданчику під час прогулянки?», «Ви бачили справжнього живу качку? Розкажіть, де саме?», «Ви тримали в руках маленьких цуценят?». Актуалізація емоційних переживань, відповідні асоціації допоможуть дітям адекватніше сприйняти картину. Доречним буде також відгадування загадки про головного персонажа картини, пригадування невеличких, бажано знайомих дітям віршів, що відповідають змісту картини [2, с. 93].

У середній групі картини за змістом стають складнішими. Мета вступної бесіди полягає в актуалізації набутих дітьми знань, потрібних для обговорення картинки. Звернення до власного та колективного досвіду дітей, розв'язання проблемної ситуації, близької до тієї, що відображена на картині, лексико-граматичні вправи на добір слів певного лексичного поля,

- ці та інші методичні прийоми підготують дітей до сприйняття і розуміння змісту картинок. Зміст, тематика картин, що використовують на заняттях у старшій групі закладу дошкільної освіти, повинні мати більш пізнавальний та естетичний акцент. У вступній бесіді доречною буде узагальнююча розмова про пори року, життя тварин, людські стосунки тощо, тобто те, що налаштовує дітей на сприймання картини. Звернення до власного досвіду дітей, участь у діалозі з теми заняття, лексико-граматичні вправи також активізують розумову й мовленнєву діяльність дошкільнят, спонукають їх до вияву ініціативи.

Вдалим прийомом навчання розповіді є бесіда, що відбувається після самостійного розглядання картини дітьми. Основну групу запитань, яку логопед готує заздалегідь, становлять запитання про загальний зміст, характер картини, ті, що стосуються опису, характерних дій головних персонажів картини, а також запитання, спрямовані на аналіз емоційного стану, засобів вираження експресії, на естетичну оцінку зображеного.

Серед запитань певну частину становлять репродуктивні запитання констатуючого характеру. Нерідко логопеди не замислюються над тим, чи спонукає поставлене запитання дитину до розгорнутої відповіді, до зв'язного мовлення у формі логічного судження. Так, шаблонні запитання на зразок «Що ви бачите на картині?», «Що зображено на картині?» потребують від дитини короткої однослівної відповіді або переліку окремих елементів. Отже, немає сенсу чекати від неї активних мовленнєвих дій. Більш доцільними вважаються проблемні запитання, які потребують від дитини пошуку відповіді в самій картині, аналітичних дій, які виявляються у самостійно складеному малюнком судженні. Розглянемо опис типової ситуації. Учитель-логопед, демонструючи дітям картину «Зимові забави», запитує: «Яку пору року зображено на картині?». Така сама шаблонна відповідь: «Зима», або штучне, теж шаблонне: «На картині зображено пору року зиму» (такої розгорнутої відповіді дітей навчили вихователі). Ніякої інтелектуальної та мовленнєвої активності, адже очевидні ознаки зими (сніг, санки, лижі, ковзани). Дитина констатує те, що бачить на картині. Проте, якщо замінити запитання або переформулювати його, ми змусимо її вдивитися в картину і знайти на ній не шаблонну, всім заздалегідь відому, а власну відповідь, виявити свою спостережливість, уважність, уміння мислити. Причому це не обов'язково може бути запитання на зразок «Як художник на картині показує, що день не дуже холодний, приємний?», а й ствердження-провокація: «Я вважаю, що напередодні була сильна завірюха. Ви зрозуміли, як я про це здогадалась?» Щоб відповісти на це запитання, мало сказати про сніг, потрібно ще й знайти сліди минулої негоди. Наприклад: «Як ви вважаєте, на картині зображено вихідний чи буденний день? Поясніть, як ви це зрозуміли?». Таке запитання також потребує від дітей активних аналітичних дій, вихователь допомагає їм сформулювати самостійні висловлювання: «Я вважаю, що..., тому що... Якби це був вихідний, тоді б...»[3, 211].

Отже, завдання розвитку зв'язного мовлення посідають центральне місце в загальній системі роботи з розвитку мовлення в закладі дошкільної освіти. Навчання зв'язному мовленню одночасно є і метою, і засобом практичного опанування мовою. Воно має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, позитивно впливає на формування її важливих особистісних якостей таких, як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність. При навчанні дітей розповіді за картинкою або серією сюжетних картинок необхідним є врахування вікових особливостей дошкільників та вимог до підбору наочного матеріалу.

Література

1. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. - 2-ге вид. доп. і перероб. – К.: Видавничий дім «Слово», 2008.
2. Піроженко Т. О. Комунікативно – мовленнєвий розвиток дошкільника. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.
3. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка – К. : Академ. видав., 2006.

Бондаренко Ю.А.

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

КОРЕКЦІЙНИЙ ВПЛИВ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Зорові порушення й захворювання відображаються на формуванні всієї діяльності людини та її психічних функціях, провокують виникнення появу вторинних відхилень у особистості, що підкреслює важливість і необхідність організації корекційно спрямованого процесу музичної діяльності дошкільників зі зниженим зором. Сучасне розуміння корекційно-розвивального впливу музичного мистецтва на розвиток особистості дитини з порушеннями зору ґрунтується на дослідженнях, проведених А. Андрасян, І. Гудим, В. Кручинінім, Л. Нафіковою, Н. Остапенко, Ю. Картавою, Л. Куненко, В. Синьовим, Є. Синьовою, С. Федоренко, Е. Ютріною та ін. Утім, у дошкільній тифлопедагогіці проблема корекційного впливу музичної діяльності на розвиток особистості дітей зі зниженим зором не підлягала цілісному вивченню.

Метою роботи є висвітлення шляхів посилення корекційної ефективності музичної діяльності на особистісний розвиток дошкільників зі зниженим зором.

Реалізація мети здійснювалася під час чотирьох етапів корекційної роботи. На *першому – пропедевтичному етапі* (період раннього дитинства) за допомогою доступних видів, форм і засобів музичної діяльності та за умов постійного нарощування успіхів у різних її видах, закріплення